

1894. godine jedna od najvažnijih novina koja je dovela do formiranja kompleta (ideje o bas pedali paralelno se razvijaju u *Ludwig Drum Company* u Čikagu i na jugu Sjedinjenih Država, gde De De Chandler, koji je svirao u satavu John Robichaux-a počinje da eksperimentiše sa bas pedalom, tako da je vrlo teško utvrditi ko je zapravo bio prvi). Pored bas bubnja i doboša instrumenata drum core satava, prvi bubnjari dodaju različite, male, udaraljke (*traps*) svojim kompletima: vudblokove (*woodblock*), kravlja zvona (*cowbells*), činele, gongove, a ponekad i ksilofon. Sastavi koji su angažovali prve bubnjare bili su veoma popularni na jugu Sjedinjenih Država, naročito u Nju Orleansu (*Luissiana*) i izvodili su muziku na parobrodima, priredbama, a vrlo često perkusionisti koji su svirali komplete udaraljki bili su angažovani u pozorištima i bioskopima na istoku i srednjem zapadu (Ludwig, Goodman, Knapp).

Stil kojim su svirali bubnjari prve generacije u Nju Orleansu (De De Chandler, Luies Old Man Cottrel, Walter Brundy, Willie Bunk Johnson, Mack Murray, Henry Zeno, Henry Martin, Black Benny Williams, Babe Mathews, Ratty John Vean), izrazito je rudimentalan. Iako su rani snimci rađeni bez kompleta bubnjeva (zbog stare tehnike snimanja) i snimci ovih bubnjara ne postoje, ovaj zaključak se može doneti na osnovu analize sviranja Nju Orleans svirača druge genreacije u koje spadaju Warren Baby Dodds, Arthur Zutty Singleton, Tony Spargo, Paul Barbarin, Fred Tubby Hall, i Minor Hall, kao i činjenice da su vojni orkestri bili veoma popularni u to vreme. Gotovo svi pomenuti bubnjari su ostali vrlo dosledni svom stilu i nisu ga kasnije menjali. Rani bubnjari nisu održavali ritam na čineli, već na dobošu, vud bloku i obruču doboša. Održavanje ritma se najčeće sastojalo od improvizovanih rudimentalnih figura (*flam, single drag, ruff, double stroke roll, five, seven, nine stroke roll*). Arthur Zutty Singleton u intervjuu iz 1957. godine ističe:

*Samo smo održavali ritam i vrlo retko svirali solo. Ako bi pak svirali solo zvučao bi kao deonica vojnog marša.*³

Kako je vreme prolazilo, oprema je počela da se usavršava i menja: 1915. godine u upotrebu ulaze doboši i tom-tomovi koji se štimuju ključem, kao i četke (*Wire Brushes*). Po svedočenju Tony Sparg-a, bubnjara *Originil Dixieland Jazz Band* -a:

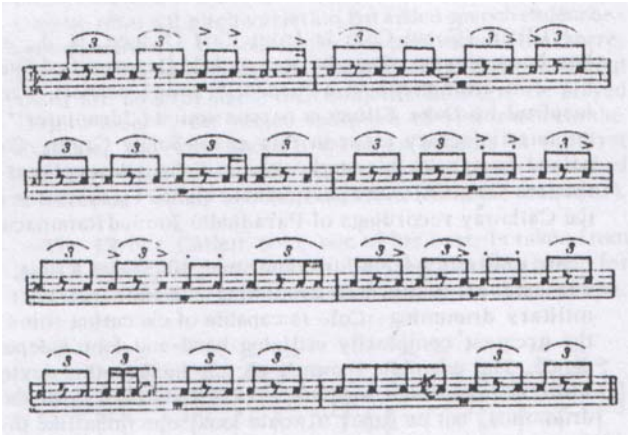
*Bubnjari nisu solirali, ali su u odsustvu klavira, popunjavali prostor karatkim frazama.*⁴

Najpopularniji od *dixieland* bubnjara bili su Dodds i Singeleton. Dodds je svirao sa Oliver-ovim *Creole Jazz Bandom*, a kasnije i sa Armstrong-ovim *Hot Five* i *Hot Seven*, kao i *J. R. Morton*-om. Dodds-ov stil je najbolji primer rudimentalnog i vrlo *swing*-ovanog stila. Pažnju je posvetio bas bubnju, a rudimente koristi po dobošu i vud blokovima. U Čikago se seli 1920. godine i ostvaruje značajan uticaj na Krupa-u i Wettling-a. Dodds-ovo rudimentalno nasleđe se vidi u sledećem primeru:

---

³ Leonard Feather, *The Book of Jazz*, Horizon Press, Nju Jork, 1957, str 124

⁴ Thomas Shultz, *History of Early Jazz Drumming*, Percussionist, PAS Indijana 1979, str. 111

Zutty Singleton, kao i Dodds, snažno je rudimentalno utemeljen. Komplet kojim se služio Singleton, prilično je moderan za to vreme: doboš, bas bubanj, dva tom-toma i dve ili tri činele. Singleton nije koristio tada popularne vudblokove, kravlja zvona i druge udaraljke. Preselivši se u Čikago 1925. godine, uticao je na svirače kao što su Taugh, Wetling, a naročito na Big Sid Catlett-a.

Upredo sa razvojem *jazz*-a u Nju Orleansu, vrlo su aktivni i bubnjari u ostalim delovima Sjedinjenih Država. Ističu se svirači iz Nju Jorka i drugih delova istočne obale: Carl Battle Axe Kenny, Harry Green, Freddie Rastus Crump, Arthur Traps McIntyre, kao i Sonny Greer, Buddy Gilmore, George Hines, Earl Fuller i braća Black Steve i Hubert Wright.

Početak dvadesetih godina Nju Orleans svirači se sele na sever, uglavnom u Čikago, koji postaje muzički centar Sjedinjenih Država. Ubrzo se formira i Čikago stil, koji karakterišu snažni akcenti na drugoj i četvrtoj četvrtini u taktu. Čikaški bubnjari usavršavaju tehniku sviranja kompleta, eksperimentišući sa rudimentalnim kombinacijama, ali i bas bubnjem i činelama, koje su puštali da traju, za razliku od *dixieland* stila, gde su se činele denfovale (tzv. *choke sound*). Bubnjari ove škole počinju da održavaju puls, svirajući bas bubnjem sve četiri četvrtine (*four on the floor*), uz veću nezavisnost leve ruke, koja počinje da svira sinkopacije na dobošu i vudblokovima (tzv. *soild left hand* stil). *Ludwig Drum Company* ponovo je ostvarila uticaj na savremeni komplet bubnjeva proizvodnjom *hi-hat*-a (kontračinele). Preteča *hi-hat*-a stupa na scenu u dvadesetim godinama. Najpre poznate kao *snow shoe* i *sock* pedale, prerastaju u tzv. *low boy*, da bi krajem dvadesetih godina, bio formiran *hi-hat*. Ova novina omogućava nove opcije u tehnici sviranja kompleta. Gene Krupa, George Wettling i Dave Tough predstavljaju najvažnije bubnjare Čikago stila. Dave Tough, izuzetno spretan rudimentalni tehničar, zaslužan je za prvu upotrebu tzv. *top* činele načinivši je sastavnim delom kompleta (preteča današnjeg *ride*-a). Iako Tough nije pokazivao interesovanje za korišćenje malih udaraljki (što je tada svakako bilo vrlo popularno), ostvario je veliki uticaj na bubnjare, naročito u Nju Jorku. Ovde je važno spomenuti uticaj pedagoga (pretežno rudimentalista), koji su podučavali na Srednjem Zapadu i Istoku Sjedinjenih Država. Pedagozi Roy C. Knapp, Stanford (Gus) Moeller i drugi ostvarili su značajan uticaj na bubnjare tog vremena. Roy C. Knapp, podučavao je između ostalih Krupa-u i Wettlinga-a, a Krupa je pohađao kurseve i kod S. Moeller-a. Rudimentalna tehnika je snažno zastupljena kod Georg Wettling-a, a naročito kod Gena Krupa-e, koji postaje prava zvezda tadašnje muzičke scene. Krupa je objavio i udžbenik

koji je skoro u potpunosti posvećen dobošarskim rudimentima i njihovoj primeni na komplet. Kao što je ranije rečeno, Krupa je bio pod snažnim Dodds-ovim uticajem, što se vidi naročito prilikom korišćenja rudimentlanih paterna u okviru solo deonica. Krupa je dao nemerljiv doprinos popularizaciji kompleta bubnjeva i udaraljki uopšte.

Krajem dvadesetih i početkom tridesetih godina, veliki broj muzičara se seli u Nju Jork, koji postaje novi centar *jazz* muzike. Otprilike u ovo vreme započinje era swinga (swing).

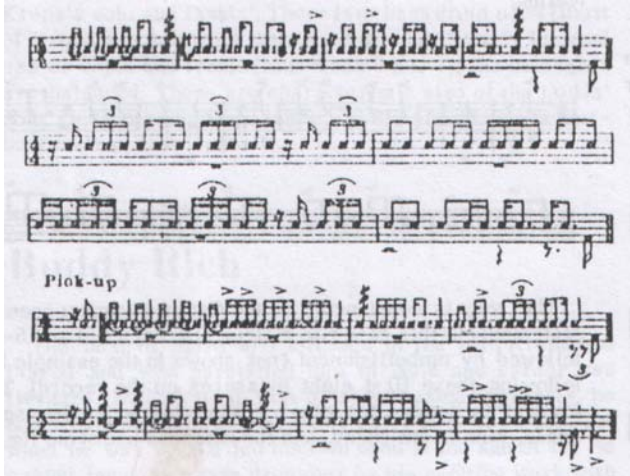
Komplet bubnjeva značajno evoluirao, a ponovo je vidljiv uticaj kompanija kao što su *Ludwig Drum Company* i *Zildjan Company*. Već je ranije spomenuta kontra činela (*hi hat*), koja postaje sastavni deo kompleta bubnjeva u eri *swing*-a. *Zildjan* kompanija proizvodi savršenije činele, a prisustvo *hi hat*-a omogućuje da se i po njemu svira palicama. U eri *swing*-a, rudimentalna tehnika se podiže do značajnog nivoa. Bubnjari kao što su Chick Webb, Cozy Cole, Buddy Rich, Sonny Greer, Sid Cattlet, Louie Bellson, Lionel Hampton izuzetno koriste dobošarske rudimente primenjujući ih i na ostale delove kompleta uključujući i bas bubanj i *hi hat*.

William Chick Webb poznat po izuzetnoj dinamičkoj kontroli, snažnim solo deonicama i vrlo spretnoj kontroli desne noge, prvi počinje da eksperimentiše sa rudimentalnim kombinacijama između doboša i bas bubnja (*single stroke roll* između ruku i desne noge), te ostvaruje snažan uticaj na Richa, Jonesa i Cattleta. William Cozy Cole, snažan rudimentslist, ističe se solima *Crescendo in Drums*, *Paradiddle Joe* i *Ratamacue* (čija imena nedvosmisleno ukazuju na Cole-ov rudimentalni pristup). Bernard Buddy Rich, jedan od najuticajnijih bubnjara u istoriji ovog instrumenta, pod direktnim je uticajem Krupa-e i Webb-a. Superiorno je vladao rudimentalnom tehnikom, rudimente primenjuje i u kombinaciji sa bas bubnjem (uticaj Webb-a), a posebnu pažnju posvećuje kontra čineli. Rich je izdao i metodski udžbenik, koji kao i kod Krupa-e skoro u potpunosti obradjuje dobošarske rudimente. Kao i u slučaju Srednjeg Zapada, u Nju Jorku radi veliki broj pedagoga koji svojim pristupom utiču na ove bubnjare. Pedagozi Henry Adler, Sol Goodman i drugi ostavljaju značajan uticaj, kao i profesori sa Severoistoka - Strutz, Stone i drugi. Neki bubnjari pak, kao Krupa, Wettling i Louies Bellson, dolaze u Nju Jork sa Srednjeg Zapada i donose pedagoške pristupe Knapp-a, Ludwig-a i drugih pretežno čikaških pedagoga. Sem rudimentalne tehnike, Knapp-ov pedagoški uticaj vidi se i u Bellson-ovom konceptu korišćenja dva bas bubnja (1946), što otvara nove prostore za eksperimentisanje. Bellson takođe izdaje niz udžbenika rudimentalno utemeljenih, a kasnije će (krajem sedamdestih) snimiti i prvu video školu koja obrađuje rudimentalnu tehniku (*Drum Course*). Ubrzo, 1954. godine, Krupa i Cole osnivaju svoju školu.

Sidney Big Sid Catlett sredinom dvadesetih je u Čikagu, a tridesetih aktivno svira u Nju Jorku. Pod snažnim je uticajem rudimentalne tehnike ali i klasičnih udaraljki. Svojim melodijskim konceptima i tretiranjem bas bubnja, kojim je umesto udaraca na svakoj četvrtini, sporadično svirao akcente (*dropping bombs*), anticipirao je modernu *Bi bap* (*Be-bop*)-eru (Clark, Roach). Uporedo sa aktivnostima bubnjara u Nju Jorku, u Kansasu razvija se jaka bubnjarska scena koju čine, pored ostalih i Jo Jones, Jimmy Crawford i Gus Johnson. Najznačajni od njih Papa Jo Jones, proslavio se kao bubnjar Baisie-evog orkestra. Pored odlične rudimentalne tehnike koju je posedovao, važan je i kao inovator kako u stilu kojim je svirao tako i u razvoju kompleta. Jones odbacuje sitne udaraljke, smanjuje dimenzije bas bubnja i koristi *hi-hat* na vrlo kreativan način, svirajući

na njemu različite rudimentalne figure. Značajan je i uticaj Lionela Hamptona. Izuzetno spretni tehničar, Hampton rudimente primenjuje i sa vizuelnim efektima.

Četrdesetih godina rađa se nova struja u jazz muzici poznata kao *be-bop*. Bubnjari ove škole (*klook-mop drumming*) - Clarke, Roach, Manne, Blakey, Kahn - pod snažnim su uticajem Jones-a, Catlett-a, Rich-a. Kenneth Kenny Clarke, počinje da eksperimentiše sa snažnim akcentima na bas bubnju (Catlett-ov uticaj), a rudimentalne paterne koristi u solo deonicama

Clarke-ov stil inspirisao je mlađe svirače ove škole (prevažodno Roach-a i Blakey-a). Max Roach jedan od najuticajnijih bubnjara u istoriji instrumenta. Iako rudimentalnu tehniku ne koristi na način kao recimo Rich ili Bellson (dakle bez preteranih egzibicija), Roach je vrlo značajan po jedinstvenom melodijskom konceptu, koji ukazuje na Catlett-ov uticaj. U svom solu *Blues for Big Sid*, Roach primenjuje *single stroke four* na različitim delovima kompleta. Na sličan način koriste rudimente i ostali bubnjari bop škole. Art Blakey je poznat po jedinstvenom korišćenju orkstarskog (*multiple bounce*) *roll*-a.

Na zapadnoj obali se razvija jedan oblik reakcije na bop stil pozat kao *cool jazz*. Shaldon Shelly Manne, izraziti je predstavnik ove škole koji rudimentalnu tehniku koristi kroz jedan umereniji melodijski pristup. Na zapadnoj obali bio je aktivan i Chico Hamilton, još jedan spretni rudimentalista. Međutim, pedestih godina Brubeck-ov kvartet postaje vrlo popularan. Joe Morello, koji je svirao u ovom kvartetu, jedan je od najvećih tehničara u Sjedinjenim Državama. Pod uticajem je Roach-a, što se ogleda u eksperimentisanju sa neparnim ritmovima. Morello je snažno utemeljen rudimentalist, (bivši učenik J. Sefcek-a, G. L. Stone-a, B.Gladstone-a.), koji se bavi i pedagoškim radom. Izdao je niz udžbenika od kojih i *Rudimental Jazz*, koji se bavi dobošarskim rudimentima i njihovom primenom na komplet bubnjeva. Svaki od tada aktuelnih 26 NARD rudimenata, Morello razradjuje na kompletu. Morello će kasnije izdati i video škole *Natural Approach to Playing the Drums VOL 1 i 2*, od kojih je prvi tom potpuno posvećen tehnici ruku i njenoj primeni na komplet. Pored Morello-vog, važni su uticaji i drugih pedagoga koji su tada bili vrlo aktivni (a mnogi još uvek rade) u Sjedinjenim Državama. Pedagozi Jim Chapin, Fred Gruber, Ted Reed vrlo su popularni i utiču na generacije bubnjara. Jim Chapin bivši je učenik S. Moeller-a i J. Burns Moor-a. Kao

pedagog vrlo uticajan na veliki broj trenutno aktuelnih svirača (Weckl, Famularo), a 1941. godine izdaje jedan od najpopularnijih udžbenika *Advanced Tehniques fo the Modern Drummer*, koji se bavi koordinacijom u okviru *jazz* idioma. Kasnije će objaviti i video školu *Speed, Power Ednurance*, koja je u potpunosti posvećena tehnicu ruku. Fred Gruber, bio je blizak Rich-ov prijatelj, a neko vreme ga je i podučavao. Kao i Chapin, Gruber utiče na dolazeće svirače, a kao pedagog podučavao je veliki broj trenutno aktuelnih svirača (Smith, Peart, Weckl).

Kao reakcija na *cool jazz*, kasnih pedesetih javlja se *hard bop*. Naizrazitiji predstavnici ovog stila su Art Blakey, Philly Jo Jones i Elvin Jones. Philly Jo Jones, spretan tehničar, pod uticajem je Catlett-a, što se ogleda u njegovom melodijskom konceptu u pogledu korišćenju rudimenata. Elvin Jones jedno vreme proveo je u *Drum Core* ansamblu, što na prvi pogled nije uočljivo. Jones, sa vrlo specifičnim osećajem pulsa, više je okrenut korišćenju poliritmije i utiče na dolazeće bubnjare DeJonhette-a, Williams-a, Cobham-a, Gadd-a, Colaiuta-u i druge. Svojim vrlo slobodnim stilom anticipirao je stil avangardnih bubnjara: Ed Blackwell-a, Sonney Murray-a, Milford Graves-a. Ovi bubnjari dobijaju više slobode i eksperimentišu sa formom, ali i starom praksom korišćenja malih udaraljki (vud blokova, kravljih zvona i sl.). Ponovo je važno naglasiti uticaj pedagoga preventivno Alan Dawson-a, koji je tada predavao na *Berkley College of Music*. Dawson je poznat po kreativnom pedagoškim konceptu, koji uključuje i rudimentalnu tehniku. U čuvenom solu *Rudimental Ritual*, Dawson svira rudimente četkama (*brushes*) preko, *bossa nova* ostinata.

Rudimental Ritual-odlomak

The image displays a musical score for 'Rudimental Ritual' in 4/4 time, featuring various drum rudiments. The score is organized into several systems, each with a title and corresponding notation and stick patterns:

- Three-stroke Ruff**: Notation with stick patterns LL R LL R LL R LL R and B.D. & H.H. simile. Includes a measure with a double bar line and slash.
- Single Drag**: Notation with stick patterns LLR L RRL R LLR L, RR L R LLR L RRL, R LLR L RRL R, LLR L RRL R LLR.
- Double Drag**: Notation with stick patterns LLR LLR L RRL RRL R.
- Single Ratamacue**: Notation with stick patterns LLR L R L RRL R L R.
- Double Ratamacue**: Notation with stick patterns LLR LLR L R L RRL, RR L R L R LLR LLR L R, L RRL RR L R L R, LLR LLR LLR L R L.
- Triple Ratamacue**: Notation with stick patterns RR L RR L R L R LLR, LLR L R L RRL RR L R L, R LLR LLR L R L, RR L RR L RR L R L R.

The score concludes with a measure containing a double bar line and a slash, followed by a measure with a '2' and a double bar line and slash.

Šezdesetih godina pojavljuje se mladi Tony Williams, jedan od najuticajnijih bubnjara još od Dodds-ovog vremena. U ranoj fazi, Williams kombinuje Dawson-ove koncepte, rudimentalnu tehniku i nasleđe *bop* i *hard bop* bubnjara (Roach-a, Blakey-a i Jones-a), te postaje uzor mnogim bubnjarima *jazz-rock* i *fussion* škole (White, Cobham, Gadd). Williams-ov stil je neprestana inspiracija savremenim sviračima kao što su: Colaiuta, Chambers, Smith, Blackwell i drugi.

Sedamdesetih godina, u doba *jazz-rock* stila mnogi bubnjari eksperimentišu sa rudimentalnom tehnikom koju više ne primenjuju samo prilikom soliranja već kreiraju i uglavnom šesnaestinske ritmove (između doboša i *ride* činele ili *hi hat*-a i bas bubnja) sastavljene od *paradiddle*-ova i njegovih varijacija. Ovakvi ritmovi mogu se čuti u stilu Mason-a, White-a, Cobham-a i naročito Gadd-a. Izraziti predstavnik ovog stila, Steve Gadd, je jedno vreme proveo u *Drum Corps* ansamblu *Rochester Crusaders*, gde je imao prilike da uči kod Bobby Thompson-a, a diplomirao je na *Eastman School of Music* kod John H. Beck-a. Takođe, pod velikim je uticajem i tradicionalnih *bop* bubnjara Roach-a, Blakey-a, Jones-a i Williams-a. Brojni su primeri Gadd-ove primene rudimentalne tehnike *Crazy Army*, *50 Ways To Leave Your Lover* i drugi.

50 Ways To Leave Your Lover-transkripcija Rick Latham

U video školi koju je izdao 1982. godine pod naslovom *Up Close*, Gadd naglašava uticaj rudimentalne tehnike i između ostalog demonstrira primenu *six stroke roll*-a i *single ratamacue*-a na kompletu. Ponovo se mora naglasiti uticaj obrazovnih institucija *North Texas* (profesor Ed Soph), *Eastern Illinois University* (profesor Le Lane), *Berkley College of Music* (profesor Gary Chaffee), kao i pedagoga koji su bili aktivni u privatnom pedagoškom radu Roy Burns, Pete Megadini, Jim Petersak, Gary Chaster, Jim Chapin i drugi. Ovi profesori utiču na formiranje nove generacije svirača kao što su Weckl, Colaiuta, Smith, Smiti Smith, Carington i drugi. Jedan od najuticajnijih pedagoga, Gary Chaffee, koristi rudimentalnu tehniku na vrlo kreativan način i svoj koncept prezentuje u seriji popularnih udžbenika *Patterns*. Chaffee-jevi studenti Vinnie Colaiuta, Steve Smith, Marvin Smity Smith dalje unapredjuju ovaj koncept, kombinujući ga sa nasleđem tradicionalnih bubnjara Rich-a, Williams-a, Gadd-a i rudimentalnom tehnikom, te utiču na dolazeće svirače. Uporedo sa njima snažan uticaj ostvaruje Dave Weckl, koji budući da je radio sa Peteras-kom, Burger-om i Mathen-ijem, te kasnije Soph-om, Chaster-om, Gruber-om i drugima razvija izuzetan tehnički nivo. U svojoj video školi *Back to Basic*, Weckl između ostalog daje primenu *paradiddle*-a na komplet bubnjeva.

Primena *Paradiddle*-a na kompletu bubnjeva - transkripcija John Riley:

Veliki broj bubnjara vrlo spretno primenjuje rudimentalne paterne koristeći četke (Rich, Morello, Gadd, Tighpen, Cameron). Clayton Cameron u svojim člancima u stručnoj literaturi prezentuje tzv. *brush* rudimente, koji su zapravo kombinacije tradicionalnih rudimenata i određenih tehnika sviranja četki (*sweeps*):

Tap Sweep-Clayton Cameron

UMESTO ZAKLJUČKA

Vrlo teško je odrediti budućnost sviranja savremenog kompleta bubnjeva. Postoji veliki broj stilski različitih svirača. *Drum Core* ansambli, progresivni rok, nova elektronska muzika, *world* muzika snažno utiču na nove svirače. Pronalazak duple bas pedale (*twin pedal*) omogućava dalja eksperimentisanja u pogledu primene dobošarskih rudimenata. Novi svirači - Australijanac Virgil Donati, Austrijanac Thomas Lang superiorno vladaju rudimentalnom tehnikom koju su u potpunosti primenili i na noge. Ove koncepte prezentuju u svojim video školama. Veliki je broj pedagoga koji rade u Sjedinjenim državama: Bill Rotella, Sam Ulano, Dom Famularo, Art Cappio i drugi, koji svojim pedagoškim radom nastoje da oblikuju nove generacije svirača. Rudimentalna tehnika postaje sve naprednija ne samo novim hibridnim kombinacijama, vizuelnim efektima, već i izuzetnim tehničkim standardima, koje postavljaju svirači Mayer, Donati, Lang, Colaiuta, Blackwel i drugi.

Pronalaskom *drumometer*-a, i formiranjem organizacije *WFD (World's Fastest Drummers)*, te organizovanjem nadmetanja koja do maksimuma potenciraju takmičarsku karakteristiku rudimentalne tehnike (takmičenje u sviranju brzih *single*-ova za 60 sekundi), čini se da razlike između sporta i rudimentalne tehnike polako nestaju.⁵ Osvajači ovih trofeja Jonhy Rabb (prvi probio rekord preko 1000 *single*-ova u minuti odsviravši 1071), Jotan Afanador (sa rekordom od 1199), Art Verdi (1110), Mike Mangini (1180), te svirači koji nogama sviraju brze *single*-ove Seth Davis (951) i Tim Waterson (sa rekordom 1030) postaju velike zvezde u Sjedinjenim Državama.

Istorijski razvoj rudimentalne tehnike doboša do sada nije obrađivan na ovim prostorima, te se autor nada da će ovaj rad poslužiti budućim istraživanjima na ovu temu.

---

⁵ *Drumometer - Practice Pad* povezan sa mašinom koja ima displej na kome se očitava broj odsviranih udaraca. *Drumometer* su konstruisali Boo McAfee i Craig Alen i prezentovali na PASIC-u 1999. godine u Columbus, Ohio.

LITERATURA

KNJIGE

- Wilcoxon Charles, *Modern Rudimental Swing Solos for the Advanced Drummer*, 1941.
Bachman Bill, *Quad Logic*, Row-Loff Productions, Nashville, 1997.
Dawson Alen, DeMicheal Don, *A Manuel for the Modern Drummer*, Boston, 1957.
Latham Rick, *Advanced Funk Studies*, 1980.
Riley John, Weckl Dave, *Back to Basics*, Manhattan Music Publications, New York, 1992.
Mazur Ken, *Who Took Drum Out of Drum?*, RAMD Virtual Symposium, 1997.

ČASOPISI

- Percussionist*, Vol 1. No 1 - Vol 19. No 2, Percussive Arts Society, Lawton, 1963-1982.
Percussive Notes, Vol 1. No 1 - Vol 43. No 3, Percussive Arts Society, Lawton, 1963-2005.
The Ludwig Drummer, Vol 5. No 1. Spring, Ludwig Drum Company, Chicago, 1965.
Modern Drummer, brojevi od 1977 do 2001, Modern Drummer Publications, New Jearsy

INTERNET

- Beckam Rick, Rudimental Drumming, www.rudimentaldrumming.com
Cameron Clayton, Clayton Cameron Web Page, www.claytoncameron.com
World's Fastest Drummers, Extreme Drumming, www.extremesportdrumming.com

DVD-VIDEO

- Bellson Louie, *Drum Course*
Morello Joe, *Natural Aproach to Drum Set*, Hot Licks, 1995.
Chapin Jim, *Speed, Power, Endurance*, Hot Licks 1991.
Gadd Steve, *Up Close*, DCI, 1982.
Weckl Dave, *Back to Basics*, DCI, 1987.